

Verboden te zeggen

Tijdens deze les gaan de leerlingen ervaren dat censuur tijdens de Eerste Wereldoorlog werd toegepast op krantenberichten en in brieven van het front. Ook leren ze dat er in sommige landen geen sprake is van persvrijheid. De leerlingen bespreken wat de voor- en nadelen zijn van persvrijheid en ze censureren zelf een online nieuwspagina. Totale duur: 1 lesuur.

LESOPBOUW

- Introductie: Wat weten de leerlingen al over censuur en over de Eerste Wereldoorlog?
- Verdieping: Censuur tijdens de Eerste Wereldoorlog en nu.
- Doen: De leerlingen leren over zelfcensuur en gaan zelf de NOS censureren.
- Afronding: De leerlingen reflecteren op de les.

VOORBEREIDING & BENODIGDHEDEN

Van tevoren kun je een aantal dingen doen:

- Lees de handleiding en lesbrief.
- Digibord met internetverbinding: klik door de slides voor op het digibord.

DIFFERENTIATIE

Ook in Duitsland worden online artikelen, filmpjes en afbeeldingen weggehaald door overheden omdat ze nepnieuws verspreiden. Onlangs is er een nieuwe wet ingevoerd die dit mogelijk maakt. Bekijk [de video](#) van Zondag met Lubach van 4:23 tot 6:36. Bespreek met elkaar hoe ver een overheid mag gaan in het verwijderen van nepnieuws. Mag de overheid bepalen wat nepnieuws is en wat niet? Waar ligt de grens?

BURGERSCHAP

In deze les staat de pijler 'democratie' centraal, waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van de kennis 'Enkele voorbeelden op mondiaal niveau van gevolgen van het niet naleven van klassieke en politieke rechten voor het dagelijks leven van mensen' (leerdoel 26 leerplankader SLO burgerschapsonderwijs en mensenrechteneducatie). De leerlingen staan stil bij de betekenis van censuur en internetbeperkingen voor de burgers.

Het onderdeel Burgerschap in de Digi-doener is gebaseerd op het Vakportaal burgerschap van SLO. SLO onderscheidt drie domeinen van burgerschapsonderwijs: democratie, participatie en identiteit. Vanuit dit perspectief werken we aan burgerschap in de Digi-doeners, meer informatie vind je [hier](#).

ETHIEK

Het doelbewust weghouden van informatie of het verdraaien van informatie in je eigen voordeel heet censuur. In Nederland hebben we persvrijheid. Dat betekent dat de overheid zich niet mag mengen in wat media schrijft of uitzendt. Dat we vrije pers in Nederland hebben is een groot voordeel voor de burgers, omdat je informatie vrij tot je kunt nemen. Waarom is dit zo belangrijk voor een democratie?

DOEL VAN DE LES

Domein curriculum 2021	Leerdoelen digitale vaardigheden	Kerdoelen	21st century skills
1 Digitaal burgerschap DG5.1 De digitale burger.	1 Informatievaardigheden De leerling kan feiten van meningen onderscheiden.	1 Geschiedenis Je plaatst historische gebeurtenissen, ontwikkelingen, verschijnselen en (handelingen en gedachten van) personen in de tijd van de wereldoorlogen (1900-1950) en je geeft er betekenis aan.	1 Kritisch denken
	2 Mediawijsheid De leerling kan eigen logica's van diverse (digitale) media doorgronden, en begrijpen hoe deze invloed hebben op de boodschap die wordt overgebracht.		

INTRODUCTIE

Openingslide

Slide 1, Klassikaal

Vertel: We gaan het vandaag hebben over censuur tijdens de Eerste Wereldoorlog. Weten jullie wat censuur is? Hebben jullie het hier al eerder over gehad? (Antwoord: Censuur is toezicht van bijvoorbeeld een overheid op kranten, tijdschriften, boeken, toneelstukken, muziek, etc. voordat iets gepubliceerd is.)

VERDIEPING

Slide 2, Klassikaal

Wat weten de leerlingen al over de Eerste Wereldoorlog? Laat de leerlingen via hun eigen device in steekwoorden invullen wat ze al weten. Geen devices in de klas? Maak dan een woordweb op het bord en wijs een aantal leerlingen aan om antwoord te geven.

Achtergrondinformatie: De Eerste Wereldoorlog duurde van 1914 tot 1918. De geallieerden (Groot-Brittannië, Frankrijk, Rusland (tot 1917) en later de Verenigde Staten) en de centralen (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en het Ottomaanse Rijk) vochten tegen elkaar. Nederland was neutraal en vocht niet mee. Er waren verschillende fronten in Europa, maar ook in Afrika, Azië en in het Midden-Oosten werd gevochten.

Slide 3, Klassikaal

Vertel: Soldaten die vochten aan het front mochten soms een brief naar huis schrijven. Deze brieven werden gecontroleerd voordat ze op de post gingen. (Laat de leerlingen de vraag beantwoorden via hun eigen device.) Antwoord: B. Er werd gecontroleerd of er geen informatie in de brieven stond die geheim moest blijven voor de vijand. Je weet maar nooit wie de informatie in handen krijgt.

Slide 4, Klassikaal

Vertel: Kranten werden ook gecensureerd tijdens de Eerste Wereldoorlog. Niet alle informatie en feiten over het verloop van de oorlog mochten in de krant openbaar worden gemaakt. Het was de bedoeling dat het volk achter de oorlog bleef staan en dat jonge mannen zich als vrijwilliger opgaven om in het leger te dienen.

Als elke dag in de krant staat hoeveel soldaten zijn gesneuveld, zal het draagvlak voor de oorlog verdwijnen en zal niemand zich opgeven om mee te vechten. De kranten moesten dus vooral schrijven over hoe goed de oorlog verliep. Daarbij werden de feiten verdraaid. De kranten moesten zich aan veel regels houden. Voordat een krant gedrukt werd, werden alle artikelen gecontroleerd. Alles wat niet voldeed aan de regels mocht niet geplaatst worden.

Slide 5, Klassikaal

Vertel: In Nederland is in de grondwet (Artikel 7) vastgelegd dat de overheid zich niet mag bemoeien met wat mensen zeggen of schrijven in kranten, tijdschriften, op de radio, televisie en social media (persvrijheid). Iedereen mag dus zeggen en schrijven wat diegene wilt. Journalisten mogen publiceren wat ze willen, zonder angst voor bedreigingen of geweld. Maar dit alles mag niet in strijd zijn met de wet. Beledigingen of aanzetten tot haat en discriminatie zijn bijvoorbeeld verboden.

Slide 6, Klassikaal

⚖️ Bespreek een aantal antwoorden van de leerlingen klassikaal. Geen devices in de klas? Geef een aantal leerlingen de beurt. (Mogelijke antwoorden: Controle op de drie machten, informatievoorziening en vrijheid van meningsuiting.)

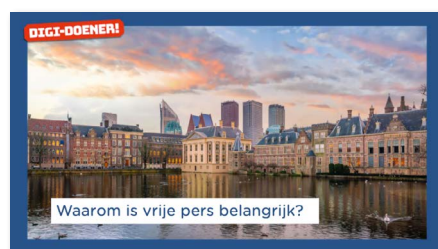
Slide 7, Klassikaal

⚖️ Bespreek een aantal antwoorden van de leerlingen klassikaal. Geen devices in de klas? Geef een aantal leerlingen de beurt. (Mogelijk antwoord: Vrijheid van meningsuiting kan botsen met het verbod op discriminatie.)

Slide 8, Klassikaal

👤 **Vertel:** Nederland is een rechtstaat. In een rechtstaat zijn de drie machten, de wetgevende macht (het parlement), uitvoerende macht (regering) en de rechterlijke macht (rechters en het Openbaar Ministerie), van elkaar gescheiden. Het is belangrijk dat de media mag publiceren wat zij willen. Zij hebben namelijk een belangrijke rol bij het controleren van deze drie machten. Wanneer er sprake is van corruptie, kunnen de media dit bijvoorbeeld aantonen en onder de aandacht brengen. Hetzelfde geldt voor andere problemen. Het is daarbij van belang dat ze onafhankelijk kunnen werken.

Slide 9, Klassikaal

Laat de leerlingen de vraag beantwoorden via hun eigen device. Vertel: Alle antwoorden zijn goed. Recentelijk ligt de persvrijheid in Polen en Turkije ook onder vuur. In Polen controleert de rechts-populistische partij PiS de publieke omroep en in Turkije zitten ongeveer 120 journalisten in de gevangenis. Artikelen over corruptie of de Koerdische minderheid en kritiek op politici wordt niet getolereerd in Turkije. Ook in Rusland en China is geen sprake van persvrijheid. Onafhankelijke media zijn buitenspel gezet en politieke tegenstanders worden vervolgd. Als je ergens over schrijft wat de regering niet wil, word je mogelijk opgepakt.

Slide 10, Klassikaal

Vertel: Een goed voorbeeld van censuur in China is Winnie de Poeh. Op de Chinese social media is de naam Winnie de Poeh gecensureerd. Wanneer je hierover wilt schrijven, krijg je een foutmelding. Ook sommige afbeeldingen van Winnie de Poeh mogen niet geplaatst worden. Waarom is Winnie de Poeh verboden in China? Dit komt omdat de Chinese President Xi Jinping vergeleken wordt met Winnie de Poeh. Deze vergelijking begon als een grap op het internet in 2013. Ze zouden een beetje op elkaar lijken. Daarna volgden er meer grappen. Maar grappen over de leider mogen niet zomaar in China. De Chinese regering besloot daarom Winnie de Poeh te blokkeren.

Slide 11, Klassikaal

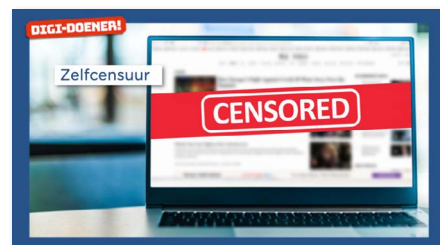
Vertel: Niet alleen in diverse landen wordt aan censuur gedaan, het gebeurt ook op socialmediaplatformen zoals Facebook. Zij zetten veel personeel in om echt foute berichten van het platform te halen of mensen de toegang tot het platform te ontfeggen. Een voorbeeld daarvan is Donald Trump, die via Facebook veel nepnieuws verspreidde. Zijn account werd eerst opgeschort en daarna is hij voor twee jaar verbannen van het platform. Dit is ook een vorm van zelfcensuur.

DOEN

Slide 12, Doen

De leerlingen gaan in tweetallen aan de slag met de lesbrief. Ze gaan nadenken over zelfcensuur bij redacties en ze gaan zelf censureren op www.nos.nl.

AFRONDING

Slide 13, Klassikaal

Tijdens deze les is censuur tijdens de Eerste Wereldoorlog en censuur nu besproken. Er is gekeken naar persvrijheid en wat dat betekent voor de democratie. De leerlingen zijn aan de slag gegaan met zelfcensuur. Vraag de leerlingen wat ze het belangrijkste onderdeel vonden van deze les. Waarom vinden ze dat? Laat enkele leerlingen aan het woord.

